

Για τη ζωγραφική της Λίνας Τσίλαγα

Νικήτας Χιωτίνης

Προτού αναφερθούμε στις αδιαμφισβήτητες ζωγραφικές ποιότητες του έργου της Λίνας Τσίλαγα, θα πρέπει να τοποθετήσουμε ιστορικά το έργο της και τη συνεισφορά της – γιατί αυτό έχει την κύρια σημασία.

Στις καλλιτεχνικές παλινδρομήσεις του XIX αιώνα, που δεν μπόρεσαν να διατυπώσουν ισχυρή καλλιτεχνική πρόταση, δηλ. πρόταση ικανή να εκφράσει συλλογικά υπαρξιακά νοήματα και στόχους, όπως δηλ. συνέβαινε σε όλο μέχρι τότε παρελθόν του Ανθρώπου- ο XXος απάντησε βιαίως : πρότεινε και εν μέρει αρχικώς πέτυχε, την αποστέρηση από την Τέχνη – και από τη ζωή μας – κάθε ιστορικής επίκλησης και αναφοράς. Κηρύσσοντας την απαγόρευση αναφοράς στο παρελθόν και την συνακόλουθη αποστέρηση από τη ζωή του ανθρώπου κάθε ευρύτερης χωρικής και χρονικής εμβέλειας της ζωής του, οδήγησε σε μια Τέχνη που καταδήλως δεν είχε αντίκρισμα στο πνεύμα των θεατών της – ωθούμενη και συνεπικουρούμενη από τον θριάμβο της νευτώνιας αντίληψης περί πραγματικότητας και της δαρβίνειας αντίληψης περί ανθρώπου. Είναι όμως χαρακτηριστικό, πως όταν ο Στάλιν θέλησε να κατασκευάσει δημόσια κτήρια, έκανε έρευνα στους κατοίκους της Μόσχας και διαπίστωσε πως - αντίθετα με την επικρατούσα ιδεολογία που θα προέκρινε κτήρια μοντέρνα και «αντιμεταφυσικά» - αυτοί ήθελαν κτήρια «νεοκλασικά» και έτσι τέτοια κτήρια κατασκεύασε. Ο «μοντερνισμός» του πρώτου μισού του XXου αιώνα καταδήλως απέτυχε : απέτυχε να επικοινωνήσει με το κοινό του, απέτυχε να εκφράσει συλλογικούς στόχους, απέτυχε να αγαπηθεί αλλά και να αγαπήσει τον άνθρωπο και την κοινωνία. Η Τέχνη του παρελθόντος πρότεινε πάντοτε μορφές-Best sellers, αν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο αυτόν, μορφές που για αιώνες εξέφραζαν τους λαούς και προωθούσαν τα όνειρά τους. Η περίπτωση του πρώτου μισού του XXου αιώνα βρισκόταν πολύ μακράν αυτού.

Έτσι από τη δεκαετία του -60 άρχισε η στροφή του ενδιαφέροντος των καλλιτεχνών προς αυτό που ονομάστηκε «Genius Loci», δηλ. στο «πνεύμα του Τόπου», στην Ιστορία των λαών και στην «Παράδοσή» τους, δηλ. αυτό που κάθε λαός θεωρεί ως Παράδοσή του - με όρους Yung θα λέγαμε στο «συλλογικό ασυνείδητο» των λαών, το οποίο ο καλλιτέχνης οφείλει να ανακαλύψει και να προβάλλει. Αυτούς τους καλλιτέχνες αποκαλούμε συμβατικώς «μεταμοντέρνους» και η Λίνα Τσίλαγα είναι ενταγμένη σε αυτούς, με ιδιαίτερη όμως πρόταση .

Γενικώς στους «μεταμοντέρνους» είναι σχεδόν κανόνας οι ιστορικές αναφορές. Υποβάλουν στους θεατές τους παρελθόντα σχήματα, συνήθως αφαιρετικώς και ενίοτε στην αρχική τους μορφή. Πολλοί μελετητές – και όχι αδίκως- θεωρούν πως όλο το ζήτημα αυτό οδήγησε σε παρωδίες της ιστορίας , αν όχι γελοιοποίησή της. Κανένας πάντως δεν αμφισβητεί πως άφησαν για πάντα πίσω τους και πίσω μας, την αντιδραστική απαγόρευση των μοντέρνων προς οποιαδήποτε αναφορά στην Ιστορία, δηλ. στο παρελθόν του ανθρώπου, σαν αυτό να μην υπήρξε ποτέ. Το κυριότερο όμως, είναι ότι μέσω αυτών επανετέθη το τριπλούν νεοπλατωνικό αίτημα περί δημιουργίας,

όπως με το έργο του και τα γραπτά του μας υπενθύμιζε διαρκώς ο εκ των θεμελιωτών του προτάγματος περί ελληνικότητας Δημήτρης Πικιώνης : το «επιστρεπτικόν», όπου νοούμε τον δεσμό μας με το παρελθόν, το «προνοητικόν», όπου νοούμε την αυτενεργό αντιμετώπιση του παρόντος και το «εράσμιον», όπου νοούμε τη συναισθηματική λειτουργία που θα έρθει να συμπληρώσει τις άλλες δύο.

Το έργο της Λίνας Τσίλαγα δείχνει να υιοθετεί αυτό το αίτημα. Ανατρέχει στο σχήμα του παρελθόντος, που αποτελεί και θεμελίωση της σημερινής κοινωνίας (του). Με εξαιρετική ζωγραφική μαεστρία το αναδεικνύει ως τέτοιο, θέτοντάς το σε μια διαχρονική διάσταση. Το φέρνει στη συνέχεια με έναν τρόπο που μπορεί να γίνει σήμερα αντιληπτό ως «εράσμια» παρουσία, αναδεικνύοντάς το και εντάσσοντάς το ως εικόνα του πνεύματος του τόπου στο συλλογικό φαντασιακό που στηρίζει λαούς και κοινωνίες. Αυτή της δε η προσπάθεια είναι ιδιαιτέρως σημαντικό παράδειγμα τρόπου θεώρησης του παρελθόντος.

Ιδιαιτέρως σημαντική είναι και η προσπάθεια της Λίνας Τσίλαγα να κινηθεί σε διάφορους τόπους και πολιτισμούς και να δεί τα σχήματά τους. Με νέα ματιά είδε αρχαίες ελληνικές μορφές. Πέρυσι ασχολήθηκε με μορφές από την Κίνα, φέτος με τη Ρωσία, του χρόνου φαντάζομαι με κάτι άλλο. Αποτελεί και αυτό πρόταση προς τους σημερινούς δημιουργούς, που εκ των πραγμάτων, δηλ. εκ της ολοένα και περισσότερο εντεινόμενης παγκοσμιοποίησης, ίσως να γενικευτεί. Παρότι η σημερινή ευρωπαϊκή τέχνη έχει υποστεί αρκετές αρνητικές συνέπειες εξ αυτού, δεν παύει να είναι μια εμπειρία που ίσως οδηγήσει σε μια υπερτοπική και υπερχρονική θεώρηση των πολιτισμών, κάτι το οποίο άλλωστε φαίνεται πως ήδη διεθνώς αναζητείται.